

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СХОДОЗНАВСТВА ІМ. А. Ю. КРИМСЬКОГО

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

XXVIII СХОДОЗНАВЧІ ЧИТАННЯ А. КРИМСЬКОГО

26–27 червня 2025 р.

Львів – Торунь
Liha-Pres
2025

Оргкомітет конференції:

Голова оргкомітету:

Кіктенко В. О. – в. о. директора Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, д. філос. н., с. н. с.

Члени оргкомітету:

Араджіоні М. А. – провідна наукова співробітниця відділу Євразійського степу Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, к. і. н., с. н. с.;

Заславська О. М. – директорка Міжнародної міждисциплінарної сертифікатної програми з юдаїки;

Мавріна О. С. – завідувачка відділу Євразійського степу, вчена секретарка Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, к. і. н., с. н. с.;

Мусійчук В. А. – в. о. завідувача відділу Азіатсько-Тихоокеанського регіону Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, к. філол. н., с. н. с.;

Отроценко І. В. – провідна наукова співробітниця відділу Євразійського степу Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, головна редакторка журналу «Східний світ», д. і. н., с. н. с.;

Радівілов Д. А. – завідувач відділу Близького та Середнього Сходу, заступник директора з наукової роботи Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, к. і. н., с. н. с.;

Хамрай О. О. – провідний науковий співробітник відділу Близького та Середнього Сходу Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, д. філол. н., с. н. с.

XXVIII Сходознавчі читання А. Кримського : матеріали міжнародної наукової Д 22 конференції, 26–27 червня 2025 р. – Київ : Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. – 208 с.

ISBN 978-966-397-530-6

До збірника увійшли матеріали доповідей наукових співробітників, викладачів, аспірантів, магістрантів, студентів, які взяли участь у Міжнародній науковій конференції «XXVIII Сходознавчі читання А. Кримського» (Київ, 26–27 червня 2025 р.). У виданні представлені доповіді секцій: «Історія стародавнього та середньовічного Сходу», «Східні мови та літератури», «Релігії та філософські вчення Сходу», «Сучасний Схід», «Україна і Схід», «Надчорномор'я в історії Сходу», «Юдаїка», «Історія сходознавства», круглого столу «Єврейство на теренах України». Тексти доповідей публікуються в авторській редакції.

УДК 94(5)(062.552)

© Інститут сходознавства імені А. Ю. Кримського НАН України, 2025

© Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres», 2025

ISBN 978-966-397-530-6

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2025

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО ТА СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СХОДУ

Бабенко Р. В.

“АХМАТОВІ СЛОБОДИ” В СТРУКТУРІ МОНГОЛЬСЬКОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЧЕРНІГІВСЬКОГО КНЯЗІВСТВА
В XIII СТ. 11

Бондаренко Н. М.

ФЕСТИВАЛЬ ХЕБ-СЕД ЯК ІНСТРУМЕНТ УТВЕРДЖЕННЯ ВЛАДИ
ФАРАОНА АМЕНХОТЕПА III..... 13

Бубенок О. Б.

ПРОБЛЕМА ЛОКАЛІЗАЦІЇ ВЕЛИКОЇ БОЛГАРІЇ ХАНА КУБРАТА
(ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ) 15

Дмитренко Н. В.

ЗОБРАЖЕННЯ КАЙ КАУСА У ТВОРАХ ДЕКОРАТИВНО-
ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА ВІЗАНТІЇ ТА ІРАНУ 17

Яблонський В. В.

КРИТО-ЄГИПЕТСЬКІ ВІДНОСИНИ ЗА ПРАВЛІННЯ ТУТМОСА III 19

СЕКЦІЯ II. СХІДНІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Дрига І. М.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ФОНЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВУКОВОЇ
СИСТЕМИ УРУМСЬКОЇ МОВИ..... 24

Мусійчук В. А.

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В’ЄТНАМСЬКОЇ
ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ВИСВІТЛЕННІ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В МЕДІА 26

Nasakina S. V.

ADVERTISING OF CHINESE BOOKS IN *THE SHANGHAI EVENING*
POST & MERCURY IN AN ONOMASTIC ASPECT 28

Петрова Ю. І.

РИМУВАННЯ ЯК СТИЛІСТИЧНИЙ ПРИЙОМ
В АРАБО-ХРИСТІЯНСЬКИХ ТЕКСТАХ
(НА МАТЕРІАЛІ СТАРОДРУКІВ XVIII СТ.) 30

Русакова К. О., Ліпіна В. І.

СЕМАНТИКА ВИСЛОВУ 落葉歸根 В ОДНОЙМЕННОМУ
АВТОБІОГРАФІЧНОМУ ТВОРІ АДЕЛІН СІ МА.....33

Смольницька О. О.

ГІПОТЕТИЧНИЙ ОБРАЗ ОБ'ЄКТА В ЛІРИЦІ
КРИМСЬКОГО ХАНАТУ (ГАЗЕЛЬ ГАЗАЇ):
ОРИГІНАЛ І СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПЕРЕКЛАД.....35

Стельмах М. Ю.

МІФОЛОГІЧНА СИМВОЛІКА ГІР У ПЕРСЬКІЙ ЕПІЧНІЙ ТРАДИЦІЇ37

Черноіваненко В. В.

РУКОПИСИ МЕРТВОГО МОРЯ:
НОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ39

СЕКЦІЯ ІІІ. РЕЛІГІЇ ТА ФІЛОСОФСЬКІ ВЧЕННЯ СХОДУ

Барковський М. О.

ГНОСЕОЛОГІЧНІ СТАДІЇ ПРОБУДЖЕННЯ
В БУДДИЗМІ ТХЕРАВАДИ: АНАЛІЗ ПОНЯТЬ *САККХУ*, *ÑĀṆA*,
PAÑÑĀ, *VIJĀ* ТА *ĀLOKA*41

Завгородній Ю. Ю.

ДЕЯКІ ТЕКСТУАЛЬНІ І ТЕРМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ
“ШВЕТАШВАТАРА-УПАНИШАДИ”43

Калантарова О. Ю.

ДЕКОНСТРУКЦІЯ ЯК ЕПІСТЕМІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ
У БУДДІЙСЬКОМУ ВЧЕННІ ПРО ЧАС КАЛАЧАКРА.....45

Карпіцький М. М.

ПОДОЛАННЯ МЕТАФІЗИЧНОЇ ІЛЮЗІЇ
В ЕНЕРГІЙНІЙ ПАРАДИГМІ ВАЙШНАВІЗМУ47

Кретов П. В., Кретова О. І.

ФЕНОМЕНОЛОГІЧНІ ТА ЕСТЕТИЧНІ ПІДСТАВИ ОБРАЗУ
МАНДРІВНОГО ПОЕТА-ФІЛОСОФА В ЗАХІДНІЙ
ТА СХІДНІЙ ТРАДИЦІЯХ (ЛІ БО – РЬОКАН – Г. СКОВОРОДА).....50

Логвин М. Ю.

РОЛЬ ЕЛЕМЕНТІВ АРХІТЕКТУРНОГО ПЕЙЗАЖУ У ТВОРАХ
КИТАЙСЬКОГО ТРАДИЦІЙНОГО МИСТЕЦТВА РЕЛІГІЙНО-
ОБЕРЕГОВОГО ХАРАКТЕРУ. ЦІЛЬОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДВОХ
ПРЕДМЕТІВ З КОЛЕКЦІЇ МУЗЕЮ ХАНЕНКІВ52

Марков Д. Є. НОВИЙ РУХ ЗА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНИХ СТУПІ, СОЦІАЛЬНИЙ АКТИВІЗМ І ВІДРОДЖЕННЯ БУДДИЗМУ В НЕПАЛІ ..	54
Огнєва О. Д. ЩО, КОЛИ І ДЕ ЗНАЙДЕНО: ДО ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ БУДДІЙСЬКИХ КОЛЕКЦІЙ В УКРАЇНІ	56
Отрошенко І. В. РОДИНА РЕРІХІВ У СІНЬЦЗЯНІ: ДІАЛОГ ІЗ ПРЕДСТАВНИКАМИ БУДДІЙСЬКОГО ДУХОВЕНСТВА.....	60
Стрелкова А. Ю. ОЗНАКИ “ДУРНЯ” (<i>BĀLA</i>) В ПАЛІЙСЬКІЙ “ДГ АММАПАДІ”	65
Філь Ю. С. “ТРАНСЦЕНДЕНТАЛЬНИЙ” ХАРАКТЕР ҐАУДІЯ-ВАЙШНАВІЗМУ ТА ЙОГО ІНТЕРПРЕТАЦІЯ В МЕЖАХ УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА СВІДОМОСТІ КРИШНИ	67
СЕКЦІЯ IV. СУЧАСНИЙ СХІД	
Алексєєнко Л. М., Юркевич О. М. ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ КИТАЮ В КОНТЕКСТІ МАСШТАБУВАННЯ ТРАНСАКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	70
Burtsev D. V. CHINESE MILITARY ACTIVITY AROUND TAIWAN: LESSONS FROM THE RUSSIAN INVASION OF UKRAINE.....	72
Golod V. Yu. TEACHING CHINA’S GLOBAL CONFLICT RESOLUTION STRATEGY THROUGH THE RUSSO-UKRAINIAN WAR: A CASE-BASED SYLLABUS IN PRACTICE	77
Городня Н. Д. БАГАТОСТОРОННІ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ УГОДИ В АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ Й ІНДІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНАХ.....	81
Дроботюк О. В. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ОФІЦІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ КИТАЮ ЩОДО ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ (2022–2025)	85
Жданова Л. Л. ІНДУСТРІАЛЬНИЙ І НАУКОВИЙ СКЛАДНИКИ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО СЕКТОРУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ КРАЇН СХІДНОЇ АЗІЇ	88

Капранов С. В. “СТРИВОЖЕНІ ЯПОНСЬКІ ІСТОРИКИ” ПРО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ	91
Меміш О. М. МІСТО МАРДІН ЯК ВАЖЛИВИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ І КУЛЬТУРНИЙ СКЛАДНИК ПРОЄКТУ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АНАТОЛІЇ (GAR)	92
Микал О. К. УКРАЇНА В ДЗЕРКАЛІ ЯПОНСЬКОГО СТРАТЕГІЧНОГО МИСЛЕННЯ: ЩО БАЧАТЬ, ЧОГО БОЯТЬСЯ, ЩО ОБИРАЮТЬ	95
Перепелкін І. О. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕАБІЛІТАЦІЇ ЖЕРТВ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ У КАЗАХСТАНІ.....	97
Shestopalets D. V. A SPECTER OF ISLAMISM HAUNTING EUROPE: THE SOCIETY OF MUSLIM BROTHERS AND EUROPEAN GOVERNMENTS’ SECURITY POLICIES.....	99
СЕКЦІЯ V. УКРАЇНА І СХІД	
Зуб (Руденко) Н. М. ПРО ДЕЯКІ СУПЕРЕЧНОСТІ В СПІЛЬНОТІ МУСУЛЬМАН М. КИЄВА (ПОЧАТОК ХХ СТ.).....	101
Кістол А. І. “КИТАЙСЬКИЙ ДВОРИК” У ПОЛТАВІ.....	104
Купчик О. Р. ЗВ’ЯЗКИ КДУ ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА З ПІВДЕННО-СХІДНОЮ АЗІЄЮ (ДРУГА ПОЛОВИНА 1950-Х – ПЕРША ПОЛОВИНА 1970-Х РОКІВ)....	106
Павленко С. С. ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКО-ЯПОНСЬКИХ КОНСУЛЬСЬКИХ КОМУНІКАЦІЙ КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.	108
Пилипенко Г. М. АРАБОМОВНІ ВИДАННЯ У ФОНДАХ ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ ЛЕСІ УКРАЇНКИ У ЗВ’ЯГЕЛІ	110

Сорокін А. А.

ЗАВЕРШЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ГЕНЕРАЛЬНОГО КОНСУЛА
МОНГОЛЬСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ В М. КИСВІ
С. ГОМБОСУРЕНА НА ШПАЛЬТАХ КИЇВСЬКИХ
ЗАГАЛЬНОМІСЬКИХ ГАЗЕТ 112

Chen Zhongfeng, Velychko V. V.

PRELIMINARY STUDY ON JOINT EDUCATIONAL ACTIVITY
AS PROMISING "INTERFACE" BETWEEN EDUCATION PARTNERS
OF UKRAINE AND CHINA 113

Чінена О. В.

ВІДОБРАЖЕННЯ ЄВРЕЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ БАЛТСЬКОГО
ПОВІТУ В НАРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛАХ, АРХІТЕКТУРІ
І ТАФАЛЬНОМУ ЛАНДШАФТІ..... 116

СЕКЦІЯ VI. НАДЧОРНОМОР'Я В ІСТОРІЇ СХОДУ

Баранов В. І.

“САСАНІДСЬКА КАЧКА” У КРИМСЬКИХ ГОРАХ. ДО ПИТАННЯ
ПРО СОГДІЙСЬКУ ПРИСУТНІСТЬ У РАННЬОСЕРЕДНЬОВІЧНОМУ
КРИМУ 119

Лагунова О. С.

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ АВТОРСТВА РУКОПИСУ
“ІСТОРІЯ КРИМСЬКИХ ЕСНАФІВ (ЦЕХІВ)” (1926) 121

Сейтяг'яєв Н. С.

РУКОПИС ПІД НАЗВОЮ “ВИПИСКИ З ФІРДОУСІ”
ІЗ ЗІБРАННЯ ІР НБУВ ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ КРИМУ
ТА ПІВНІЧНОГО КАВКАЗУ 124

Тимченко В. М.

УКРАЇНСЬКІ НЕВІЛЬНИКИ В МАЙНІ БЕКМУРЗИ АГІ
З ЕЯЛЕТУ КЕФЕ ОСМАНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (1675 Р. ВІД Р. Х.)..... 127

Федчук О. Б.

СІРІ КАРДИНАЛИ КРИМСЬКОГО ХАНСТВА – АБАК-МІРЗА
ТА АБДУРРАХМАН-БЕЙ..... 129

Шевченко А. М.

ЛІКВІДАЦІЯ ОСМАНСЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНОГО ПРАВА
В БУДЖАКУ НА ПОЧАТКУ ХІХ СТ..... 131

СЕКЦІЯ VII. ЮДАЇКА

Gersom Qiprisçi

THE ATTITUDES OF KARAITES TOWARDS THE PROPHETHOOD
OF JESUS AND MUHAMMAD 133

Ар'є Ольман

ТРИ ПОГЛЯДИ СУЧАСНОГО ОРТОДОКСАЛЬНОГО ІУДАЇЗМУ
НА ХРИСТИЯНСТВО..... 134

Бойчун М. Д.

ЗЕСВ БЕН-ХАЇМ: ІНТЕРВ'Ю-АВТОБІОГРАФІЯ “ВІД МОСТИСЬК
ДО ЄРУСАЛИМУ” ТА САМАРИТАНСЬКІ СТУДІЇ..... 139

Корн С. В.

ПОЛІТИЧНІ ТЕРМІНИ ТА РЕАЛІЇ В *КАЗКАХ* РАБІ НАХМАНА
З БРАЦЛАВА 142

Орсхова А. А.

“Я БАЧИВ ГОСПОДА, ЩО СИДІВ НА СВОЄМУ ПРЕСТОЛІ,
І ВСЕ НЕБЕСНЕ ВІЙСЬКО ПРАВОРУЧ І ЛІВОРУЧ КОЛО НЬОГО”
(1 ЦАР. 22,19): ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОБРАЗУ БОГА САВАОТА
В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ ТА МИРУ 144

Радченко Ю. Ю.

ОБРАЗ ЦАРЯ СОЛОМОНА (ШЛОМО) В КАРАЇМСЬКІЙ МЕДЖУМІ.... 147

Скворцова Д. Д.

МОТИВ ЖЕРТВОПРИНОШЕННЯ ІСААКА
В СУЧАСНІЙ ІЗРАЇЛЬСЬКІЙ ПОЕЗІЇ 148

Хамрай О. О.

РОЛЬ МАСОРЕТСЬКИХ ПОЗНАЧОК У РОЗРІЗНЕННІ ОСОБОВИХ
ІМЕН ТА ЇХНІХ ОМОНІМІВ У БІБЛІЙНИХ ТЕКСТАХ 151

Цолін Д. В.

ІУДЕЙСЬКА ЛІТУРГІЙНА ПОЕЗІЯ ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО 154

Яшна О. С.

РІМОНІМ У КОЛЕКЦІЇ НЗ “КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА” 156

СЕКЦІЯ VIII. ІСТОРІЯ СХОДОЗНАВСТВА

Абашнік В. О.

СХІД У ПРАЦЯХ ХАРКІВСЬКОГО ПРОФЕСОРА
БЕРНГАРДА РАЙТА (1762–1824) 161

Васильчук Н. М. “KARAY AWAZY” КРІЗЬ ВІКИ. ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЕКСАНДРА МАРДКОВИЧА.....	163
--	-----

Кіктенко В. О. ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ В КИТАЄЗНАВСТВІ (1984–2024).....	167
---	-----

Підвойний В. М. НАУКОВА БІБЛІОТЕКА КИЇВСЬКОЇ ФІЛІЇ ВУНАС: СТРУКТУРА, ТЕМАТИКА, ІСТОРИЧНА ДОЛЯ.....	169
---	-----

Потульницький В. А. КРИМСЬКА ТЕМАТИКА В УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ КУРСАХ ОМЕЛЯНА ПРИЦАКА З ІСТОРІЇ, ПРОЧИТАНИХ У ГАРВАРДІ ТА КІЄВІ В 1980–1990-Х РОКАХ.....	172
--	-----

Проскурін І. А. СХОДОЗНАВЧА СПАДЩИНА І. Н. ВІННИКОВА: “ЛЕГЕНДА ПРО ЗАКЛИКАННЯ МУХАММАДА У СВІТЛІ ЕТНОГРАФІЇ”	174
---	-----

КРУГЛИЙ СТІЛ «ЄВРЕЙСТВО НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ»

Берсєнев П. О. ОГЛЯД СУЧАСНОГО СТАНУ МАТЕРІАЛЬНИХ ОБ’ЄКТІВ ЄВРЕЙСЬКОЇ СПАДЩИНИ ТА ЇХНІХ ЛОКАЦІЙ У ЗОНІ ВІДЧУЖЕННЯ: ЗБЕРЕЖЕНІ ТА ЗНИЩЕНІ СИНАГОГИ Й КЛАДОВИЩА ПІВНОЧІ КИЇВСЬКОГО ПОЛІССЯ.....	176
---	-----

Гурдуз А. І. ІСТОРИЧНА ДРАМА ЄВРЕЙСЬКОГО НАРОДУ У СТРАТЕГІЯХ ФЕНТЕЗІЙНОЇ МІФОТВОРЧОСТІ ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ... 178	178
---	-----

Еткіна І. І. ЄВРЕЇ У СПРАВАХ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ГУБЕРНСЬКОГО РЕВОЛЮЦІЙНОГО ТРИБУНАЛУ	180
---	-----

Єремєєв П. В. “ШИНКИ В ДОМАХ БОЖИХ”: ПОХОДЖЕННЯ НАРАТИВУ ПРО ЄВРЕЙСЬКІ КОРЧМИ В ПРАВОСЛАВНИХ ХРАМАХ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ.....	182
--	-----

Куцаєва Т. О. ПОЖЕРТВИ СИНАГОГАМ ВІД РЕБЕЦІН У КОНТЕКСТІ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО СТУДІЮВАННЯ МУЗЕЙНОЇ ЮДАЇКИ	184
---	-----

Павленко Л. А. ЄВРЕЙСЬКІ КУСТАРИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОКРУГИ В 1920-Х РОКАХ	186
--	-----

Пецох Б. І. АНТИРЕЛІГІЙНА ПОЛІТИКА БІЛЬШОВИКІВ ЩОДО ЄВРЕЙСЬКОЇ ГРОМАДИ КИЄВА В 1930-Х РОКАХ	188
Сидорчук Т. М. СОЛОМОН ГОЛЬДЕЛЬМАН ТА УКРАЇНСЬКА ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ: ЗА АРХІВНИМИ ДОКУМЕНТАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ “КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ”	191
Сльозкін М. О. “ТАК КАЗАЛИ ЧЕНЦІ...”: ЧУТКИ ТА КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА У ВИРІ ПОДІЙ КИЇВСЬКОГО ПОГРОМУ 1905 РОКУ	193
Уманська А. А. ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУР-ЛІГИ ЗА ЧАСІВ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ТА В РАННЬО-РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД.....	195
Федорів Т. І. ЄВРЕЙ-ВІЙСЬКОВИКИ В МЕТРИЧНИХ КНИГАХ ТА ДОКУМЕНТАХ	197
Шнайдер Є. П. ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЕВ'ЯНИХ НАДГРОБКІВ НА ЄВРЕЙСЬКИХ ЦВИНТАРЯХ НА ТЕРИТОРІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ НАПРИКІНЦІ ХІХ – У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.	201
Яблонський В. В. ПОЛЬСЬКО-ЄВРЕЙСЬКІ ВІДНОСИНИ В МІСТЕЧКУ БАЗАЛІЇ НА ВОЛИНІ.....	203

Дмитренко Н. В.

ORCID: 0000-0002-1223-8935

*доктор філософії, доцент кафедри образотворчого мистецтва
факультету образотворчого мистецтва і дизайну
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

ЗОБРАЖЕННЯ КАЙ КАУСА У ТВОРАХ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА ВІЗАНТІЇ ТА ІРАНУ

Ключові слова: мистецтво Сходу, культура, міфологія, Іран, Західна Азія.

Зображення Кай Кауса на Гаруді є одним із найбільш унікальних і малодосліджених сюжетів у контексті впливу країн Західної Азії на мистецтво Візантійської імперії. Серед збережених донині творів особливу увагу варто звернути на золотий глек, виконаний у техніці тиснення, карбування та гравірування, датований бл. 500–700 рр., із Надь-Сент-Міклошського скарбу (колекція Музею історії мистецтв у Відні; копія зберігається в Угорському національному музеї в Будапешті). Цей твір, хоч і належить до видатних зразків пізньої аварської культури, а саме періоду занепаду Аварського каганату наприкінці VIII ст., привертає увагу своєю іконографією. Її доцільно порівнювати в контексті типології з творами, що належать до візантійської та західноазійської спадщини. На ньому можна простежити унікальну ранню іконографію, яка не мала аналогів у мистецтві до XV століття.

В іранській традиції та міфології Кай Каус був одним із легендарних царів Ірану, згаданих у “Шахнаме” – “Книзі царів” Фірдоусі. У цьому епосі він постає як уособлення жаги влади, домінування та гордині. Відповідно до цього поетичного джерела, Кай Каус прагнув піднятися на небо за допомогою фантастичної птиці Гаруди, могутньої міфологічної істоти.

Сюжет вознесіння Кай Кауса набув поширення також на іранських шовкових тканинах XI–XII ст., що містили написи арабською та давньоарабською мовами. У верхній частині тканини подано повторюваний напис у дзеркальному відображенні: “Аль-Хасан” – онук пророка Мухаммеда, що підкреслює оміфологізоване возвеличення пророків [1, с. 60–76]. В іконографії таких тканин зазвичай зображували героя на повний зріст, що сидить верхи на величезному фантастичному птахові, іноді прив’язаному мотузками.

Для порівняння іконографії особливий інтерес становлять твори візантійської спадщини з колекції Державного Ермітажу. Перший експонат – срібна чаша XII століття, виконана в техніці чеканки, гравірування та золочення (заввишки 9,5 см). На ній зображено два сюжети: “Вознесіння Александра Македонського” та “Кай Каус на Гаруді”. На перший погляд, це різні теми, однак їх об’єднує ідея вознесіння, хоча з різним змістовим навантаженням. Історична постать Александра Македонського, згідно з подіями, описаними в “Александрії” Псевдо-Каллісфена, у Візантії сприймалася як образ, що прирівнювався до Ісуса Христа та ідеї “Воскресіння” [3, с. 84–101]. Натомість політ Кай Кауса на Гаруді передає протилежний сенс: акцент зміщується на кару за надмірну жагу влади. На чаші Кай Каус зображений верхи на птахові, тримаючи скіпетр. Наступний експонат – срібне блюдо, датоване бл. 1208–1216 рр. (діаметр 28 см), виконане в техніці чеканки та гравірування. У центральному медальйоні зображено “Вознесіння Александра Македонського”, а на загальному полі блюда – Кай Кауса на Гаруді. У цьому творі також з’являються світські мотиви, зокрема сцени полювання та рослинні орнаменти [2, с. 119–135].

Сюжет вознесіння Кай Кауса на Гаруді простежується також у європейській традиції, зокрема на бронзовій пластині зі скриньки Іврейського собору (провінція Турин, XII століття); фресках стелі Палатинської капели в Палермо (XII століття), де композиція доповнена сценою Деїсусу-моління у верхній частині. В останньому випадку застосовано ранню іконографію, що зображує героя на повний зріст.

Отже, зображення Кай Кауса на Гаруді, посідаючи важливе місце в міфології та декоративно-прикладному мистецтві Західної Азії, набуло подальшого розвитку у візантійському ювелірному мистецтві. У цьому контексті воно синтезувалося з античними образами, описаними в грецьких епосах, і водночас протиставлялося їм, набуваючи нового семантичного значення.

Література:

1. Kiss E. The State of Research on the Monomachos Crown and Some Further Thoughts. Perceptions of Byzantium and its Neighbors (843–1261). New York : The Metropolitan Museum of Art, 2000. P. 60–76.
2. Redford S. The Innsbruck Plate and its Setting. Muqarnas. 1990. № 7. P. 119–135.
3. Steppan T. The Artukid Bowl: Courtly Art in the Middle Byzantine Period and the Relation to the Islamic East. Perceptions of Byzantium and its Neighbors (843–1261). New York : The Metropolitan Museum of Art, 2000. P. 84–101.

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

XXVIII СХОДОЗНАВЧІ ЧИТАННЯ А. КРИМСЬКОГО

26–27 червня 2025 р.

Підписано до друку 30.06.2025. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 11,96. Тираж 100. Замовлення № 0925-80.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres»

79000, м. Львів, вул. Технічна, 1

87-100, м. Торунь, вул. Лубічка, 44

Телефон: +38 (050) 658 08 23

E-mail: editor@liha-pres.eu

Свідцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6423 від 04.10.2018 р.